

משערת זהובה צמח חד-שנתי בעל תפרחת צפופה נוטה לצד אחד (מאי 2022)

כתיבה ערגה אלוני

פתיח: **משערת זהובה** *Lamarckia aurea* היא דגן עשבוני חד-שנתי בגובה כ- 15 ס"מ. השורש בקרקע הוא ציצת שורשים, העלים מוארכים דמויי איזמל. הגבעולים קצרים בראשם תפרחות מכבד הבנוי שיבולים באורך לא זהה, ערוכים בקבוצות. בשיבולת הקצרה פרחים נקביים פוריים ובשיבולים הארוכים הפרחים עקרים. הפרי גרגר.

משערת זהובה *Lamarckia aurea* היא צמח עשבוני חד-שנתי ממשפחת הדגניים המתנשא לגובה של עד 15 ס"מ. כמו יתר הדגניים, הצמח נובט בחורף בפסיג אחד, בקרקע מתפתח שורש שהוא ציצת שורשים וכלפי מעלה מתפתחים עלים מוארכים וגבעולים נושאי תפרחת.

משערת זהובה. מימין: הצמח בשיא פריחה. באמצע: העלים, בחלק התחתון הנדן עוטף את הגבעול ובינו לבין הטרף האיזמלני לשונית קרומית. משמאל מבנה הגבעול ולצידו תפרחת. צילמה ערנה אלוני ©

העלים דמויי איזמל מוארכים (4-5 ס"מ) מחודדים בראשם. החלק התחתון של עלה- הנדן, פחוס, עוטף את גבעול. בין הנדן לטרף מצויה לשונית קרומית מוארכת. אורכה 0.5-1 ס"מ בסיסה רחב וראשה חד, ניצבת זקופה וצמודה לגבעול. בהתבגרות העלה, הטרף מתרחק ונוטה הצידה הנדן נותר צמוד לגבעול.

התפרחת (אורכה 5-7 ס"מ), היא מכבד מורכב הנוטה לצד אחד. הגבעול המרכזי מתפצל לגבעולי משנה קצרים שנושאים קבוצות צפופות של 2-5 שיבולים שאינם שווים בארכם. כל שיבולת מחוברת לציר בעוקץ קצר ושעיר אורכו 0.5 ס"מ, השיבולת (אורכה 0.5-1 ס"מ) בנויה שיבוליות צפופות המוגנת ע"י שני קשקשים קרומיים הקרויים גלומות (לורך 1983). השיבולים הקצרים בכל קבוצה, השיבוליות בהם פוריות. נושאת פרחים חסרי עטיף דו-מיניים. כל שיבולית מוגנת בשתי גלומות ובראשן זיף ארוך הקרוי מלען. הגלומות של השיבוליות הראשונות הפוריות, מורחבות וארוכות דמויות כנפיים, והן עוזרות לתפוצת הפרי ברוח. כל שיבולית פורייה נושאת 1-3 אבקנים נטויים מחוץ לפרח ושחלה עילית הנושאת בראשה 2 צלקות שעירות (שמידע 2005). השיבולים הארוכים פרחיהם זכריים או עקרים,

הגלומות והמוצים אינם חדים או מוגדלים והם חסרי מלענים (פינברון-דותן, דנין 1991). יש מכבדים בהם השיבולים הפוריים רבים והם מזהים בגלומות צפופות, ויש שיבולים בהם השיבוליות הפוריות מעטות.

משערת זהובה מבנה התפרחת: מימין ובאמצע נראים השיבולים נוטים לצד אחד של התפרחת. משמאל: שיבולים להם שיבוליות המסתיימות בזיף והן נקביות פוריות. צילמה ערגה אלוני ©

עם התבגרות אברי המין בפרח הפורה, הוא מואבק ע"י הרוח והשחלה מתפתחת לפרי יבש הקרוי גרגר. בהבשלה, השיבולים בצמח מצהיבים ולעיתים בסיס הגלומות בשיבוליות מעוטרות באדום.

יחידת התפוצה של **משערת זהובה** היא קבוצת השיבולים. הם ניתקים כיחידת תפוצה אחת ונעזרים לתפוצה בחלק מהגלומות ששינו יעודן והפכו לכנפיים מורחבות. הפרי המתפתח הוא גרגר. הזרע מכיל עובר ואנדוספרם שחומר התשמורת בו עמילן המיועד לעובר בתהליך הנביטה. הצמח פורח בחודשים ינואר- מאי.

משערת זהובה. מימין שיבולת נושאת פרחים פוריים להם גלומות דמויות "כנפיים" שהפכו לאמצעי תפוצה. משמאל שיבולים נטויים עם שיבוליות פוריות ושיבוליות עקרות צילמה ערגה אלוני ©

משערת זהובה גדלה ברוב אזורי הארץ בבתות, בערבות ובבתי גידול מופרעים. נפוצה בחבל הים-תיכוני וחודרת לבתי גידול לחים בערבה ובמדבר בסדקי-סלעים ובקרקעות רדודות. תפוצתה העולמית היא בארצות סביב אגן הים התיכון באירופה שם היא מצפינה גם לארצות הצפון כמו בריטניה ודרום שבדיה. במאה השנים האחרונות הופצה בידי אדם לאמריקה ולאוסטרליה ושם הצמח משמש למרעה.

משערת היא המין היחיד בסוג. נושאת את שמו של המדען הצרפתי חוקר האבולוציה לִמְקֶה, שפעל במאה ה-18 ובתחילת המאה ה-19.

ספרות

לורך י. (אלון עורך) 1983. החי והצומח של א"י אנציקלופדיה שימושית מאוירת. משרד הביטחון, החברה להגנת הטבע כרך 11 עמ' 255-257

פינברון-דותן נ. דנין א. 1991. המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א. 2005. צמחי ישראל המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י. הוצאת מפה

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אלוני ע 2022 **משערת זהובה** צמח חד-שנתי בעל תפרחת חד-צדדית צפופה

(מאי 2022). פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 8.

משערת זהובה צמח חד-שנתי בעל תפרחת צפופה נוטה לצד אחד (מאי 2022)
